

Анотація

У статті розглядається функціонування літературних шкіл першої половини XIX століття. Автор стверджує, що виникнення літературних шкіл було характерною ознакою епохи романтизму. Романтизм проявлявся не лише в літературі, а також в музиці, філософії та історіографії. У статті розглянуто виникнення та розвиток інтелектуальних рухів при європейських університетах, зокрема, у Варшаві, Вільно, Ієні, Гейдельберзі, Харкові та Києві. Автор робить висновок, що харківський інтелектуальний рух відбувався у єдиному руслі з процесами європейського романтизму.

Ключові слова: гейдельберзька школа, інтелектуальний рух, ієнська школа, літературні школи, озерна школа, романтизм, харківська школа романтиків, "українська школа" в польській літературі.

Аннотация

В статье рассмотрено возникновение и развитие литературных школ первой половины XIX века. Возникновение литературных школ было характерной чертой эпохи романтизма. Романтические тенденции проявлялись не только в литературе, а также и в философии, музыке, историографии. В статье рассматривается возникновение и развитие интеллектуальных движений при университетах: в Вильно, Варшаве, Иене, Гейдельберге, Харькове и Киеве. Автор приходит к выводу, что харьковское интеллектуальное движение происходило созвучно с процессами европейского романтизма.

Ключевые слова: гейдельбержская школа, интеллектуальное движение, иенская школа, литературные школы, озерная школа, романтизм, харьковская школа романтиков, "украинская школа" в польской литературе.

Summary

The article tells about the development of literary schools of the first half of the XIX century. The emergence of school was a feature of Romantic era. We can see Romantic ideas not only in Literature, but also in Philosophy, Music and Historyography. The article tells about genesis and development of intellectual movements in European universities. We can see this "intellectual movements" in Warshaw, Vilnius, Iena, Geidelberg, Kharkov and Kiev. In the conclusion the author says that development of Kharkiv romanticism was in parallel with European Romanticism.

Keywords: Heidelberg school, intellectual movement, Iena school, literary schools, lake school, Romanticism, Kharkiv romantic school, "Ukrainian school" in Polish literature.

УДК 821.161.2–34.09

Будівська Л. П.,
кандидат філологічних наук,
Східноукраїнський національний університет
(Луганськ)

ГУМАНІСТИЧНЕ ВИСВІТЛЕННЯ ПОСТАТІ ОЛЕКСИ ДОВБУША В ПРОЗОВИХ ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ АВТОРІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Література кожного народу віддзеркалює його культурну самобутність, характер. Вона не тільки духовний портрет, але й той фактор його життя, що формує національний світогляд [10, 23]. Традиційно літературознавці наголошують на тому, що в духовному житті суспільства літературно-художні твори виконують різні функції, серед яких найголовнішими є пізнавальна, естетична і виховна (етична). У творчості багатьох письменників відбувається

цілісне осмислення буття в усій його живій повноті та глибині, розв'язання хвилюючих душу людини проблем про добро і зло, про співвідношення між ідеалом і дійсністю. Потреба в такій літературі завжди існувала, а в наш час стає особливо актуальною [2, 14].

Українська література завжди щільно пов'язана з національним буттям народу. Особливо міцними стають ці зв'язки в революційну чи переходову добу, коли падають прогнилі підвалини старих суспільних структур і між новим і старим точиться боротьба не на життя, а на смерть. Тоді гостро постають проблеми гуманізму, самого сенсу життя людини, свободи, прогресу і справедливості. Таким було ХХ століття.

Це цілісна епоха, у якій простежується своя культуроформуюча ідея. Це ідея гуманізму, котра у мистецтві і в літературі виявляється в глибокому інтересі до людської особистості, що розглядається у найрізноманітніших ракурсах... [1, 175–176].

Ось чому так важливо, щоб читач отримував високохудожні, гуманні, патріотичні твори різних жанрів, у яких порушувалися б проблеми, зрозумілі не тільки читачеві України, але й усій світовій спільноті. Гуманістичний пафос творів є однією з головних об'єднуючих ланок світової літератури. Його досягнення автори реалізують у творах кожен по-своєму, але це – обов'язкова умова написання таких зразків, що закарбуються в читацькій уяві навіки. Саме тому актуально пізнати письменницьку інтерпретацію літературної Довбушани, оскільки образ Олекси Довбуша – борця за соціальне й національне звільнення українців західноукраїнських земель – є одним із найсуперечливіших в українській історії.

Образ народного звитяжця в фольклорно-літературному аспектах розглядали вітчизняні та зарубіжні дослідники В. Грабовецький, П. Будівський, В. Тищенко, М. Сиротюк, В. Поль, Ю. Туровський, С. Баронч. Проте гуманістичний аспект висвітлення Олекси Довбуша здійснюється вперше.

Метою статті є осмислення внеску українських прозаїків ХХ століття в зображення народного героя Олекси Довбуша, висвітлення гуманістичного пафосу образу; характеристика діяльності народного ватаги, що репрезентує його як представника гуманістичної поведінки серед опришків.

У своєму соціально-економічному і соціально-правовому становищі Гуцульщина пережила немало важких століть. У другій половині XVI – першій половині XVIII ст. на Прикарпатті, як і в усій Речі Посполитій, панували феодально-виробничі відносини. Важке соціальне та економічне становище селян на західноукраїнських землях стало причиною виникнення, розповсюдження та розгортання антикріпосницького руху опришків у XVI – першій половині XVIII ст.

Апогеєм опришківського руху була діяльність Олекси Довбуша та його соратників. Саме цій славетній постаті присвятили свої талановиті твори Г. Хоткевич, Ю. Шкрумеляк, І. Єрофеїв, Г. Смольський, В. Гжицький, Р. Федорів, Б. Загорулько, Р. Єндик, В. Волков, В. Босович та ін. Спільне й відмінне в поглядах на образ народного месника, історична (життєва) та художня правда,

естетично-стильові особливості творів – ці та інші проблеми потребують системного літературознавчого розгляду.

У своїй книзі “Народний герой Олекса Довбуш” В. Грабовецький зазначав, *“що навіть у наш час є ще багато таких людей, для яких Довбуш – напів-міфічний легендарний герой. Автору цих рядків доводилось неодноразово зустрічати ще й таких, які буквально твердять, що Олекса Довбуш як реальна особа не існував, а мовляв “народ, будучи в кріпосній неволі, створив його в своїй буйній уяві”. За межами України Довбуш відомий виключно як міфологічна фігура. Це сталося, мабуть, тому, що в історичній літературі Довбуш ще не достатньо вивчений”* [5, 149].

Гуманізм (лат. *humanos* – людський, людяний) – в етичному плані – моральний принцип, в основі якого лежить переконаність у безмежних можливостях людини та її здатності до вдосконалення, вимога свободи й захисту гідності особистості, ідея про право людини на щастя. Вужче – людяність, увага й любов до людини, готовність їй допомогти. У філософському розумінні – це історично змінна система поглядів, сталим складником яких є визнання цінності людини як особистості, її права на свободу, задоволення духовних і матеріальних потреб, розвиток здібностей. Ідеї гуманізму пронизують твори багатьох українських письменників, котрі із загостреною увагою звертаються до проблем конкретної людини і створення об’єктивних умов реалізації її щастя [7, 175–176].

Етико-естетичний читацький досвід, отриманий із твору у формі співпереживанням моральним вчинкам його героїв чи історії їхнього життя, читач часто перетворює на власний життєвий досвід, на свою активну життєву позицію, керуючись усвідомлено чи не усвідомлено більшою або меншою мірою винесеним ним з твору ідеалом та програмою закладених у ньому дій. При цьому художній твір не повчає, не втовмачує моральні істини, прямо їх декларує [3, 119–120].

Розглянемо докладніше інтерпретацію образу Олекси Довбуша в прозовій спадщині авторів ХХ століття Г. Хоткевича, Г. Смольського, В. Гжицького, І. Єрофеева.

Так, Г. Хоткевич спочатку сприйняв постать Олекси Довбуша крізь призму фольклорної інтерпретації, що відображено в його ранніх творах, зокрема в однойменній драмі. Далі художнє осмислення постаті опришківського ватага відбувалося шляхом глибинного з’ясування причин виникнення опришківства як соціального руху, розкриття галереї образів твору на тлі суспільних відносин того часу, повнішого змалювання людських характерів, що і призвела письменника до створення більш реалістичного і об’єктивного твору – повісті “Довбуш” (1920).

Слушно зауважив у своїй статті “Знову про Довбуша, але...” І. Сірак: *“Повість Гната Хоткевича якимось особливо вирізняється з-поміж згаданих творів. Вона – суто реалістична, справді історична, хоч і щедро помережена народнопоетичним матеріалом. Цей фольклорний елемент у повісті Г. Хоткевича якраз підсилює реалістичну стихію твору”* [8, 146].

Трактування образу Олекси Довбуша Г. Хоткевичем вирізняється новаторством. Здавалося б, ґрунтуючись в основному на фольклорних джерелах,

вивчаючи історичні документи, що містять досить скупі факти, і Г. Хоткевич повинен був би створювати образ легендарного, напівміфічного героя, позбавленого реальних, суто людських рис. Але талановита людина й вирізняється саме тим, що у традиційних образах вміє побачити нове, незвичайне. Тому й традиційний образ Олекси Довбуша новий, оригінальний.

Олекса ріс сильним і рішучим хлопцем. Тому однолітки часто визнавали його першість. Не бракувало йому й почуття відповідальності не тільки за свої вчинки, але й за долю товаришів. Згадаймо, з якою енергією і вірою у власні сили Олекса виводив із лісу товаришів – Юру й Виделку, із якими ходив шукати опришківських скарбів. Але *“не по гроші йшов сюди, що, можливо, знайшовши гроші, тільки подивився б на їх блискотіння, та й пішов би геть; інше щось тягло Олексу в гори, але що – не міг би пояснити”* [11, 128].

Письменник приділяє увагу не тільки месницькій діяльності свого героя. Він дає показує в пешу чергу Довбуша-людину. Зі сторінок повісті Олекса постає як дбайливий господар, вірний чоловік, люблячий батько, мисляча людина.

Олекса переживає багато душевних мук, пов'язаних з його новою ролю опришка. Він не може змиритися з тим, що потрібно вбивати людей, тому намагається прийти до якоїсь згоди із самим собою, поєднати в своїх вчинках ненависть до панів і любов до людей. Його перші виступи безкровні. Він намагається в “гуманний” спосіб установити справедливість. Тільки тих, хто особливо завинив перед опришками (брав участь в облавах на них, співробітничав із смоляками), карав смертю Довбуш, але завжди й скрізь лунав до людей його заклик ставати поряд, гнати панів з рідної землі.

Справжню гордість за себе, за своїх легенів Олекса відчув після помсти над паном Злотницьким. *“Грабунок як такий ніколи не лежав йому на серці, і тепер та обставина, що він виступав лише яко месник, обійшовся без грабунку, й особливо це заакцентував – це окрилювало. Якби так завжди. Якби обійтися без того грабування жидівських корчем, а бути лише чесним месником кривд народних, бути рятівником тих, котрі лише терплять, терплять і нізвідки не мають надії на порятунок. Увільнити їх від терпінь, робити їх знов веселими і нести із собою завжди тільки благословенство”* [11, 328–329] – такі думки і почуття внутрішньої радості охоплювали Олексу.

Урочисту картинку виходу опришків з села малює автор: *“Опришки йшли селом серединою вулиці, а ззаду їм присвічувало полум'я: то надобре вже розгорівся панський будинок і служби, запалені опришками.*

– *О видіте?.. Легені!.. Підійміть руки д'гори, аби люди виділи, що не рабувалисми пана, лиш прийшли за люцков кривдов стати.*

І опришки підіймали всі вгору руки і йшли так по порожній, освітленій заревом пожару вулиці.

– *А ви, люде? Не будьте такі боязкі. Підіймагеси громадами. Таже видите, ек то легко йдет. Нас еких десік душ, а зробили те, що вас сто боєлиси. Вставайте! Пан оден, а вас багато... Женіт гет панів із вашої землі! Підійматеси!.. Ік гайдамаки... Не будьте такі...”* [11, 304].

Це був зоряний час Олекси, адже він мав можливість довести людям, що опришки не грабіжники, а *“лиш прийшли за люцков кривдов стати”* [11, 304]. Це була та помста панам, до якої він прагнув: з ідейних переконань, а не з метою грабунку.

Після розповіді отця Кралевича про рух гайдамаків на Східній Україні, ватага Олекси на деякий час усвідомила, що в опришківстві є не тільки особистий інтерес, а що діяльність опришків є частиною визвольного руху українців. На мить навіть виникла думка про об'єднання зусиль Західної і Східної України. Саме цього – єдності – прагнув Олекса як ватажок. Він хотів об'єднати хлопців у ватагу не тільки з корисливою метою, але й з ідеєю визволення народу від панського гніту. Це була його мета Але ватага не поділяла таких думок. Хлопці погоджувалися, що бити панів – *“діло святе”*, але відмовлялися від грабунку – це було вище їхнього розуміння.

Для Григорія Смольського – видатного українського художника, громадського діяча, краєзнавця, письменника, автора повісті *“Олекса Довбуш”* (1935), дуже важливо було показати гуманістичний пафос образу Олекси Довбуша крізь призму релігії, наголосити, що Бог завжди супроводить Олексу в усіх його діях.

Образ церкви, дзвону в повісті – це символ віри і волі. Завжди у вирішальні моменти життя головний герой бачить церкву, чує дзвони. Напр., коли побачив Олекса Парасю й вже наздоганяє їх з Настею, *“раптом перед ним стала церква й дзвінниця”* [9, 20]. Що віщує цей дзвін? Не знає про це Олекса, але знає легенда, яка й приведе наших героїв знову до церкви, але тепер, щоби розбити всі надії. На дзвінницю виліз паламар і став дзвонити на вечірню. Віщуючи біду, страшну долю в розлуці. Олекса на вечірню ніколи не ходив, але цим разом пішов, може почув, що це його остання неділя, а перша й остання вечірня в Космачі. Олексу вже мучають страшні передчуття. Прилякнув на оба коліна, хрестився й молився, уста говорили *“Отче наш”* так голосно, що кожне слово відбивалося об стіни церкви, але його думки були коло Параски. І сталася біда... Але чому в церкві? Ми знову переконуємось в тому, що церква тут – символ неминучості долі, яка дарує Олексі право бути судією людей на землі. Але, як Христос, Син Божий, пройшов через хрещення, так і Довбуш повинен сповідатись перед Вищим Суддею. *“Ще добре не світало, як збудив їх дзвін. Заперли в собі дух і надслухують. Мелодійні звуки дзвонів такі складні й милі. Тихо й спокійно. Дзвони втихли, тоді понеслися лісом співи й молитви, як на Великдень у церкві”* [9, 30].

“– Висповідай і визаконюй мене! – каже Довбуш до ченця, – бо я піду в Яблунів пана тратити!..”

– *Це великий смертельний гріх проливати людську кров! – каже чернець.*

– *Як пан не боявся гріха вбити мого брата, так і я не боюся гріха за нього!..”* [9, 30–31].

Олекса дотримувався родинних звичаїв і обрядів, норм звичаєвого права. Так, він після захоплення маєтку шляхтича Карпінського в селі Голоскові, коли виявилось, що там залишились лише породілля й повивальна бабка, згідно

з народними звичаями, обдарував новонародженого панського сина, нікого не скривдивши. Цей випадок описує й Г. Смольський у повісті “Олекса Довбуш”. Автор лише змінює прізвища дійових осіб і місце подій. Він пише, що коли Довбуш напав у Космачі на будинок пана, у пані Яблуневої були пологи. *“Опришки похарчували, випили і мов не були, спокійно пішли. Довбуш подякував за гостину, дав слугам по одному червоному, а для повитухи положив теляра на стіл”* [9, 65]. Насамперед таке ж мало місце при народженні майбутнього польського поета Франтішека Карпінського.

Одним із найвиразніших і найглибших творів художньої літератури є роман В. Гжицького “Опришки”. Якщо більшість письменників черпали відомості про народний рух XVIII ст. в Галичині з урядових документів і відповідно до того давали йому своєрідне, то В. Гжицький був одним із небагатьох авторів, які звернулися і до найпершого джерела – усної народної поетичної творчості.

Роман “Опришки” – це плід понад тридцятирічної праці письменника. Починаючи з 1931 р., автор збирав матеріали (народну творчість, історичні факти, документи) до теми, вивчав епоху, в якій народився, жив і діяв народний герой. У 1932 р. в журналі “Західна Україна” (з 5 по 8 номери) вперше опубліковані деякі розділи із задуманого твору “Довбуш”. Але в той час авторові не вдалося опублікувати підготовленого роману. Тільки 1962 р. роман В. Гжицького “Опришки” побачив світ.

На широкому історичному тлі письменник відображає боротьбу карпатських опришків на чолі з Олексою Довбушем. У романі вдало поєднані історичні факти з художнім вимислом. Головний персонаж твору – романтичний герой, заступник бідного народу. Письменник наділив його благородними рисами – лицарством, безстрашним героїзмом, мужністю, добротою до поневоленого люду, ненавистю до гнобителів. Це ті риси характеру, що повністю підтверджують достовірні історичні джерела. В. Гжицький не ідеалізує свого героя; Довбуш усвідомлює, що сила його – в єднанні з народом.

Залежно від предмета розмови і від того, кого має за співбесідника, змінюється стиль розмови Довбуша. Одним тоном він розмовляє з молодив легінем, який вперше йшов з опришками: *“У поході треба йти тихо, – сказав м’яко”* [4, 549]. І зовсім інших інтонацій набуває мова Довбуша, коли він говорить із ворогами. Мова його стає рішучою, уривчастою, майже завжди має форму наказу: *“От що панове! – промовив Довбуш. – Гроші – на стіл! Швидко! Золото, срібло, дорогоцінне каміння!”* [4, 447]; *“Ви грабували довго бідний народ. Прийшла / пора відібрати все це у вас. Швидше!”* [4, 478]. Звичайно, те, як були сказані такі слова, грало велику роль у кінцевому результаті. *“Довбуш з усієї сили вдарив баркою по столу і гукнув: – “Я – Довбуш!” Справжня блискавка й громовиця не справили б такого враження, як ці слова. Усі голови враз протверезіли, а обличчя вкрила крейдяна блідість. Над столом завис жах. Ніхто й не писнув”* [4, 476]. Після такого опришки без кровопролиття забрали гроші й покинули маєток. Отже, автор цим епізодом наголошує на

гуманістичному аспекті загону О. Довбуша, бажанні покарати, виховати, а не отримати насолоду від процесу вбивства.

По-різному уявляли собі Олексу Довбуша письменники. Одні більшої уваги надавали фольклорному розкриттю образу. Інші на основі історичних відомостей утворювали нового героя, а треті намагалися показати майже документально факти і людей. До останніх належить і І. Єрофеев, який в історичній повісті “Олекса Довбуш” змальовано соціально-економічні обставини того часу, умови життя українського народу під владою польських, угорських та українських експлуататорів.

Твір починається із зображення дитинства Олекси Довбуша. *“Влітку пас вівці на полонинах – свої та сусідські, але щовечора десь пропадав; а то сварився й задирався з панським економом, перечив удома і своїм; втручався в хлоп’ячі бійки, боронячи скривдженого, і горе було нападникові, – Олекса ловив його десь і накладав так, що той довго згадував”* [6, 4]. Як бачимо, ще з дитинства Олекса не терпів ніяких кривд, сміливо виступав проти тих, хто їх чинив: і своїх ровесників, і навіть економа. Автор наголошує, що Олекса мав дуже палку вдачу, не міг терпіти несправедливості ні на полі, ні вдома, ні серед своїх товаришів.

Уже з перших сторінок повісті спостерігаємо еволюцію характеру Олекси, його світогляд, бажання захистити слабших. Його цікавили оповідання про народних месників-опришків: *“Олекса ріс вражливий і допитливий. Глибоко западали в дитячу душу всякі перекази, на які така багата Гуцульщина. Часто заходив до господи дід Трохим, сусіда, чоловік поважний, бувалий, колишній опришок. Інколи старий розповідав вечорами про колишнє своє товариство, про завзятих та правдивих лісовиків, що ходили й ходять по горах... З тої дитвори, що слухали в хаті оповідань діда Трохима, Олекса був найуважніший, – він ніколи не перебивав, замислено дивився в темні вікна, туди, ген-ген, де починався на кручі ліс”* [6, 6].

Отже, крім гарячої вдачі, Олекса мав ще й тонку і вразливу душу. І. Єрофеев описує випадок, коли Довбуш – ватага опришків – наказав розстріляти гуцулів-зрадників. *“Дід Семен знайшов його потім у колибі: Олекса лежав долі, на купі сіна, лицем униз. Старий сердито схопив його за плечі й перекинув горілиць:*

– Що з тобою? Чи не за тими собаками побиваєшся? – старий говорив наче сердито, але вже гладив заскорузлою тремтячою рукою плече свого молодого вихованця й заступника.

– Наші ж гуцули! – сказав Олекса, – наші ж гуцули, оті собаки, а продають нас шляхті.

– Гляди, щоб за своє добре серце ти колись не заплатив дорогою ціною...” [6, 54–55].

На наш погляд, така поведінка Олекси цілком виправдана. Не зважаючи на те, що він був сміливим ватажком, безстрашним воїном, нещадним до ворогів,

але також це була звичайна людина зі своїми недоліками і слабкостями. Саме таким, на нашу думку, і хотів показати Довбуша автор повісті.

Гуманізм Довбуша підкреслено в творі ще й таким фактом, що мав місце в дійсному житті ватжка опришків. Ось історичний факт: *"...Ротмістр Пшелуський з смоляками, підсліджуючи Довбуша, був оточеним опришками на Буковецькій полонині. Смоляки опинились у повній владі "чорних хлопців"... Довбуш зупинив своїх хлопців словами: "Не губіть його, в нього є жінка і діти"* [5, 82–83]. А ось епізод із повісті І. Єрофеева "Олекса Довбуш": *"Довбуш, прочувши, що загін рушив у похід, засів з побратимами на полонині, в схованій місці, а коли жовніри вже підходили, і кожен опришок уже взяв був свого на ціль, Довбуш подав знак, щоб не стріляли... Може, стало йому жаль убивати людей, бо і в них десь жінки та діти, а може – просто не знялась рука напасті на ворога нишком з-за спину..."* [6, 55].

Отже, гуманізм образу Олекси Довбуша знайшов відображення в прозовій спадщині українських авторів ХХ століття. Це пояснюється в першу чергу тим, що кожен художній твір має на підсвідомому рівні виховувати читача. Етична функція тісно пов'язана з естетичною, тому емоційна та інтелектуальна насолода, яку відчуває читач, часто є прямим наслідком того, які моральні запити, шляхи вирішення етичних конфліктів задовольняє автор. У подальшому нами планується розглянути інші аспекти аналізу літературної Довбушіани.

Література

1. Богуцький Ю. Українська культура в європейському контексті : [підручник] [Електронний ресурс] / Ю. Богуцький. – Режим доступу : [www. pidruchniki. ws](http://www.pidruchniki.ws)»Культурологія.
2. В'язовський Г. Світ художньої літератури / Г. В'язовський. – К. : Рад. письменник, 1987. – 98 с.
3. Галич О. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв. – К. : Либідь, 2001. – 500 с.
4. Гжицький В. Твори : [в 2-х т.] / В. Гжицький. – К. : Дніпро, 1974. – Т. 1. – С. 319–598.
5. Грабовецький В. Народний герой Олекса Довбуш / В. Грабовецький. – Львів : Книжково-журнальне видавництво, 1957. – 152 с.
6. Єрофеев І. Олекса Довбуш / І. Єрофеев. – К. : Рад. письменник, 1945. – 99 с.
7. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ "Академія", 1997. – 756 с.
8. Сірак І. Знову про Довбуша, але... / І. Сірак // Жовтень. – 1968. – № 4. – С. 146–148.
9. Смольський Г. Олекса Довбуш / Г. Смольський. – Львів : Тиктор, 1993. – 96 с.
10. Стебельський Б. Сучасний стан української літератури в Україні / Б. Стебельський // Естафета. – Нью-Йорк ; Торонто, 1974. – Ч. 2. – 157 с.
11. Хоткевич Г. Довбуш : [рукопис] / Г. Хоткевич. – Красноільськ, 1934. – 102 с.

Анотація

У статті Будівської Л. П. "Гуманістичне висвітлення постаті Олекси Довбуша в прозових творах українських авторів ХХ століття" розглянуто внесок українських прозаїків ХХ століття в зображення народного героя Олекси Довбуша, висвітлено гуманістичний пафос образу; характеристика діяльності народного ватаги, що репрезентує його як представника гуманістичної поведінки серед опришків. Матеріалом дослідження стали твори Г. Хоткевича, Г. Смольського, В. Гжицького, І. Єрофеева. Наголошено, що українська література завжди щільно пов'язана з національним буттям народу, а гуманістичний пафос є однією з головних об'єднуючих ланок не тільки української, але й світової літератури.

Ключові слова: гуманізм, опришківство, інтерпретація, проза.

Аннотація

В статті Будивської Л. П. "Гуманистическое изображение образа Олексы Довбуша в прозе украинских авторов XX века" рассматривается вклад украинских прозаиков XX века в изображение народного героя Олексы Довбуша, высветлено гуманистический пафос образа; характеристика деятельности народного руководителя, которая показывает его как представителя гуманистического поведения среди опрышков. Материалом исследования стали произведения Г. Хоткевича, Г. Смольського, В. Гжицкого, И. Ерофеева. Акцентируется внимание на том, что украинская литература всегда тесно связанная с жизнью народа, а гуманистический пафос является одним из главных объединяющих факторов не только украинской, но и мировой литературы.

Ключевые слова: гуманизм, опрышківство, інтерпретація, проза.

Summary

In the article by L. P. Budivska "Humanistic interpretation of the figure of Oleksa Doubush in prose works of Ukrainian authors of the XX century" the contribution of Ukrainian prose writers of the XXth century to the character of the national hero Oleksa Dovbush has been looked upon, humanistic pathos of the character and characteristics of the activity of the people's leader which introduces him as a representative of humanistic behavior among opryshoks have been considered. Research materials include works of G. Khotkevych, G. Smolskyi, V. Gzhytskyi, I. Yerofeyev. It has been pointed out that Ukrainian literature has always been closely connected with the people's existence and humanistic pathos is one of the unifying links not only of the Ukrainian but also of the World literature.

Keywords: humanism, opryshkivstvo, interpretation, prose.

УДК 821.161.2–2.09

Гаджилова Г. О.,
кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут літератури
імені Т. Г. Шевченка НАН України

УКРАЇНСЬКА ДРАМА 60-Х РОКІВ XIX СТОЛІТТЯ: КОНФЛІКТ МАТЕРІАЛЬНОГО Й ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО

Постановка проблеми. Конфлікт – це родова ознака драматургії загалом. Наразі назріла потреба проаналізувати колізії маловідомих драм, написаних у 60-х роках позаминулого століття, в основі яких сутичка "двох світоглядів", суперництво персонажів (за домінування грошей чи інтелекту) або "боротьба з долею". Ці п'єси актуалізують, переважно, демократично-народолюбські настрої української інтелігенції тих років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На жаль, драматургія зазначеного періоду давно не була об'єктом дослідження літературознавців. Монографія В. Зарви [5] актуалізує проблеми, порушені прозаїками цього періоду, які суголосні й драматургічному художньо-естетичному дискурсові. З проблем українського драматургознавства цього періоду дивись праці автора цієї публікації [1].